

10 jaar Herstelgericht werken in Technisch Atheneum Heule

Voordelen / positieve ervaringen, zoals gemeld door de mensen in ons team:

- Deze methodiek biedt enorme mogelijkheden, en kan toegepast worden in verschillende situaties.
- Herstelend handelen blijft langer nazinderen dan straf.
- Herstelgericht werken is effectief! Het gedrag van de leerlingen verandert.
- Energie steken in herstelgericht werken is efficiënter.
- De verrassend grote kracht van de mensen zelf, en hun context.
- Jongeren komen nu zelf vragen om herstelgesprekken.
- Leerkrachten worden vanuit een ander, menselijker perspectief gezien door de leerlingen.
- Goede ervaringen met de “tussenvormen”, in feite het toepassen van de visie van het herstelgericht handelen.
- Goede reacties achteraf van beide partijen.
- Door het werken met de herstelgedachte, worden minder jongeren van school verwijderd.
- Herstel en orde- en tuchtmaatregelen vullen elkaar goed aan.

Voorbeelden bij ons op school:

- De proactieve cirkel
- Bemiddeling
- Herstelgesprek
- HERGO: Herstelgericht Groepsoverleg
- De sorry-kaart
- Begeleide taak met de vier vragen van het herstellend handelen:
  1. Wat is er gebeurd?
  2. Wie was erbij betrokken?
  3. Wat heb ik fout gedaan?
  4. Wat zal ik doen om dit goed te maken?
- Leerlingbegeleider “vrijmaken” om zich te richten op herstel (zie hieronder)
- Oprichting van een werkgroep leerlingbegeleiding, bestaande uit een aantal leerkrachten die de kleine akkefietjes of spanningen op zich nemen. De leerlingbegeleider kan zich daardoor focussen op de meer ernstige conflicten.
- Leerlingen kunnen enkel uit de klas gezet worden wanneer de situatie dat écht vereist (omdat ze te gespannen en/of geladen is).
- Afstappen op de leerkracht die de leerling weggestuurd heeft. Vervolgens boodschap geven aan de leerkracht dat je zijn klas overneemt, tot het uitgesproken is tussen leerling en leerkracht.
- Stappenplan “lastige leerlingen”:
  - krediet geven
  - helpen
  - straffen
  - herstel

Obstakels:

Bij het herstelgericht werken zal er altijd weerstand zijn. Hoe hiermee om te gaan?

- Bij jezelf: *de leerlingen zijn niet meer veilig, dit gaat teveel tijd kosten, ...* Tijd is niet altijd je vijand. Soms is het een voordeel dat de situatie al wat is bekoeld. Indien nodig kan je de veiligheid van medeleerlingen garanderen door een leerling af te zonderen terwijl iedereen “wacht” op herstel... Desnoods kan je ook een leerling in preventieve schorsing plaatsen tot aan de HERGO.
- Bij jezelf: *dit kan ik er onmogelijk nog bij nemen.* Overbevraagd? Het eerste aanspreekpunt van leerlingen is hun klastitularis (klasleraar)! Dit blijkt in de praktijk niet altijd het geval te zijn. Hierdoor moeten leerlingbegeleiders en groene leerkrachten inboeten aan een algemeen contact met leerlingen en leerkrachten en zijn ze minder betrokken bij het dagelijkse schoollopen of het schoolklimaat. Pak dit aan! (zie “Voorbeelden”).
- Bij jezelf: *hoe moet ik omgaan met emoties?* Durf door het gevoel te gaan, heb geen schrik voor emoties maar durf ze te benoemen. Als herstelmoderator ben je niet verantwoordelijk voor het brengen van emoties maar wel voor het creëren van veiligheid opdat gevoelens gebracht kunnen worden. Hiervoor moeten mensen zich kwetsbaar opstellen en dit zullen ze enkel doen als ze zich voldoende veilig voelen.
- Bij de dader, die mogelijk weigert het eigen aandeel toe te geven of verantwoordelijkheid op te nemen. Maak duidelijk aan de dader dat die in feite een mooie kans krijgt om in te gaan op deze manier van werken, maar dat dit niet hoeft, hij kan ook kiezen voor de gevolgen wanneer de school haar verantwoordelijkheid opneemt (gezien hij dat niet doet).
- Bij het slachtoffer: vergroot de steun, probeer zekerheid en veiligheid te bieden. Blijf zoeken en geef de tijd. Eventueel kan je het slachtoffer laten vertegenwoordigen door ouders of een voorbereiding op papier laten maken ter ondersteuning.
- Bij collega's: soms lijkt het voor leerkrachten en gezagsfiguren in het algemeen heel moeilijk om af te stappen van hun autoriteit. Als moderator dien je in dergelijke situaties dubbel te bevragen (bijv.: hoe ervaar je dat binnen/buiten uw positie van leerkracht; ook bij directie: als directeur én als mens) en de moeilijkheid ervan te benoemen.
- Bij directie: De directie van de school blijkt een cruciale rol te spelen in het scheppen van een kader waarin herstel mogelijk is op school. Nogal wat directies blijken vast te houden aan de (juridisch ‘veilige’) tuchtprocedures. Ondanks het geloven in de meerwaarde van het hersteldenken verkiest men nog geregeld de veiligheid van de tuchtmaatregelen (zoals strafstudie, nog één en nog één, dag schorsing, ... tot de uiteindelijke uitsluiting ‘gerechtvaardigd’ is omwille van de voorgaande stappen). Probeer je directie in te leiden in het herstelgedachtegoed, bijv. d.m.v. een studiedag of 1 dag opleiding, om van daaruit (nog) meer herstelgericht te werken.
- In het schoolreglement: in veel schoolreglementen valt HERGO onder de tuchtprocedures. Een HERGO is echter geen tuchtmaatregel en valt veeleer onder de visie van de school, begeleidingsmaatregelen of leerlingbegeleiding. Deze indeling wekt het vermoeden dat men ook op beleidsniveau onvoldoende zicht heeft op (de implicaties van) het herstelgericht werken. Mocht de vooropgestelde leidraad van het schoolreglement aangepast kunnen worden, zou dit eventueel de weerstand/twijfel van de directies kunnen wegnemen.

Aandachtspunten:

- Uitgangspunt: leerlingen leren verantwoordelijkheid opnemen voor de gevolgen van hun gedrag.
- Belangrijk is de filosofie die erachter zit: loskomen van het feit en inzoomen op de gevolgen. Bevragen hoe je dat kan herstellen en de mogelijkheid bieden om het recht te zetten. Dit is minder bedreigend en geeft vaak een opgelucht gevoel nadien.
- Bij herstel na een conflict, moet vaak een onderscheid gemaakt worden tussen de emotionele en de financiële kant. Er dient bijvoorbeeld bij ouders nagegaan te worden of de emotie gevolg is van wat met hun kind is gebeurd, dan wel toe te schrijven is aan de factuur die nu betaald moet worden. Het is belangrijk om dit steeds na te gaan in de voorbereidende gesprekken. Ook binnen justitie wordt dergelijk onderscheid gemaakt; voor de emotionele schade wordt herstel ingeroepen, bij financiële schade wordt de rechtbank aangesproken.
- Time-out project: wordt de time-out door de scholen als een ontlasting van het personeel gehanteerd, of als een herstelgericht middel om een jongere terug in de groep/school te integreren? Jongeren even wat (adem)ruimte schenken, is niet voldoende voor een oplossing. Wanneer de leerling terugkomt, is de context vaak niet veranderd waardoor de jongere snel vervalt in oude patronen. M.a.w., de klasgroep verlangt tot de 'clown' van de klas terugkeert. Herstel, en het voldoende betrekken van de context, zou inherent moeten verbonden zijn aan een lange time-out.
- Kwetsbaarheid heeft te maken met verbondenheid. Zich kwetsbaar (durven) opstellen zorgt voor een beweging van betrokkenen naar elkaar toe, in plaats van een verder-uit-elkaar-groeien. Als moderator heb je, door je houding en je vraagstelling, hier een grote invloed op. Niettemin is het zich kwetsbaar durven opstellen en het willen kijken naar zichzelf, en de eigen verantwoordelijkheid, één van de moeilijkste zaken in het herstel.
- Het is cruciaal dat mensen hun hart durven openen om tot essentie (en existentie) te komen. (Echte) emoties vormen de motor van het herstel en zorgen voor het laten vallen van maskers en/of weerstanden. We zien dit ook heel vaak terugkeren in gezinssituaties, o.a. in de ouder-kind relatie, wellicht de meest kwetsbare liefde die er is. Structuur of hiërarchie kan ons weerhouden om ons kwetsbaar op te stellen. Het is belangrijk om zich hiervan bewust te zijn als leidinggevende, en de invloed die dit kan hebben op (de samenwerkingsrelatie met) collega's of medewerkers.
- Neutraliteit houdt ook in dat de moderator of herstelbemiddelaar expliciet het mandaat krijgt van alle partijen (ook de directeur, ook de advocaat). En daar gebruik van maakt (de mensen stil legt als het nodig is: "ik neem het woord, ik geef het woord").
- Daarnaast is het belangrijk het herstelgedachtegoed levend te houden en (nog) dichter bij de schooldirecties te brengen. Het is als leerkracht, of als leerlingbegeleider, soms opboksen tegen een eerder traditioneel schoolbeleid én sanctie-cultuur, en dit vraagt veel energie van mensen. Weet dat je niet alleen staat! Deze beweging is aan de gang in veel scholen, waar mensen zoals jij dezelfde problemen ondervinden.
- Het is essentieel om met herstel actief aan de slag te gaan: in de praktijk, onder medewerkers en collega's, maar ook op niveau van het beleid. Doe je dit niet, dan raakt het zeker op het achterplan... Met papier ben je niets, zolang het "dode letter" blijft.

Succes!

Martijn Debonnet &
het team van TAH

HERSTEL

FOCUS

Wat is de vraag? Wat is de kern? Bij alle betrokkenen.
van Veelheid naar Eenheid

EMOTIES

Mensen dit doen uitspreken, desnoods peuteren! Weerstand? **VRIJMOEDIG SPREKEN!**
van Weerstand naar Intelligente Emoties

VERANTWOORDELIJKHEID

Gelaagd begrip, ook slachtoffer! Doorschuiven verantwoordelijkheid leidt tot uitsluiting!
Spreken uit het Hart, in Waarheid

INZET